

Olar bize köp zat öwredipdiler...

Category: Goşgular, Kitapcy, Sözler, Yatlamalar

написано kitapcy | 22 января, 2025

Olar bize köp zat öwredipdiler... OLAR BIZE KÖP ZAT ÖWREDIPDILER...

Meniň elimde şahyr Kerim Gurbannepesowyň «Toprak» diýen goşgular ýygyndysy bar. Ondaky «Gaýrat» diýen goşsy aýratyn ünsümi çekdi. Bu goşguda şahyr türkmen sowet edebiýatynyň Berdi Kerbabaýew, Ata Gowşudow, Gara Seýitliýew, Rehmet Seýidow ýaly gerçekleri hakynda söhbet açyp, ine şeýle ýazýar:

*Olar bize köp zat öwredipdiler,
Olaryň her demi bize sapakdy...*

Şahyr mamlı. Biz olaryň dürli öwüşgine çäýylan diňe bir bay edebi döredijiliginden däl, eýsem olaryň şahsy durmuşyndan hem ynsanperwerligi, edepliliği, mertligi öwrenipdik.

Men şu ýerde köpleriň söýgüsini gazanan şahyr, ýalkymly propogandist Gara Seýitliýew bilen bolan duşuşyklarymda alan gysgajyk sapaklarym barada gürrüň etmekçi. Belki, şeýle sapaklary başga-da onlarça adam ondan öwrenendir.

Şahyr Gara Seýitliýew bilen men ilkinji gezek 1959-njy ýylyň ýaz aýlarynda duşuşypdym. Şo wagtlar ol Türkmenistan SSR Ýazyjylar soýuzynyň prawleniýesiniň başlygydy. Men paýtagtymzdaky medeni aň-bilim tehnikumynyň (tehnikum soň Gara Seýitliýewiň adyny gösterdi) soňky kursunda okaýardym.

Bizi dört oglan bolup şäheriň Maýakowskiý adyndaky kitaphanasyna önemçilik praktikasyny geçmek üçin iberipdiler. Praktika döwründe ýazyjylar bilen okyjylaryň duşuşygyny guramalydyk. Ýazyjylar soýuzyna baryp, kimler bilen okyjylaryň duşuşygynyň guraljakdygyny anyklamak meniň paýyma düşüpdi...

Ýazyjylar. Şahyrlar. Men öň olaryň eserlerine näçe belet bolsam-da, özleri bilen ýüzbe-ýüz oturyp gürleşip görmändim.

Şol sebäpdenem tolgunýardym. «Hätzir Gara Seýitliýew diýilýän adam bilen salamlaşaryn. Ýeri, soňra näme diýerin?» diýip oýlanýardym. Her näçe tolgunsam-da, Ýazyjylar soýuzynyň işiginden ätledim. Maňa Gara Seýitliýewiň kabinetini görkezdiler. Şol wagt başlygyň kabinetiniň gapysyndaky otagda sekretar gyz ýok eken. Çekinibräge-de gapyny açdym. Gara Seýitliýew özüne mahsus bolan joşgunlylyk bilen nämedor bir zatlar hakynda janygyp gürläp oturan eken. Onuň ýanyndakylaryň kimdigini tanamadym, doğrusy, olaryň göni yüzüne seretmäge-de utanýardym. Duýgur şahyr ýüregi meniň ýagdaýymy aňdy.

– Geliber ýigit, geliber! – diýip, Gara Seýitliýew ýerinden turdy. Soňra elini uzadyp salamlaşdy. Ol meniň bilen edil öñden tanyş ýaly, diýseň mylaýym gürleşyärdi. Derrew özünü dürsedim-de, näme üçin gelendigimi aýtdym.

– Gowý maksadyňyz bar, ýigit. Ýöne, bizde ýazyjy-şahyr köp, olaryň haýsysy bilen duşuşmak isleýärsiňiz – diýip, ýanynda oturanlara tarap elini uzatdy.

– Beki Seýtäkow, Kerim Gurbannepesow dagynyň haýsy hem bolsa bolardy – diýenimem şoldy welin, gapdalda oturanlaryň biri gozgalaň tapdy.

– Inim, Beki Seýtek diýyäniň-ä men weli, ýöne baryp biljek däl. Erte-birigün komandirovka gidýän – diýip, ol edil uly adam bilen gürleşyän ýaly, maňa ýagdaýyny aýtdy. Oturanlaryň biriniň Beki Seýtäkowdygyny men diňe şondan soň biliп galды. Gara Seýitliýew eýýäm kimdir biri bilen telefonda gürleşip otyrды. Ol soňra Kerim Gurbannepesowyň şol duşuşyga baryp biljekdigini maňa aýtdy. Men iş bitirendigime monça bolup, Gara Seýitliýew bilen hoşlaşyp çykmakçy bolanymda, ol:

– Elbetde, bular ýaly iş bilenem gelip durmaly. Ýöne, ýaş ýigit belki siz goşgy ýa-da hekaýa ýazýansyňyz. Eger şeýle bolsa indiki geleniňizde eliňiz sowgatlyja geliň! – diýip ýylgyrды.

Onuň bu ýylgyryşynda oýun gatyşyklu hakykatyň, dörediji ýaşlar baradaky uly aladanyň bardygyny şobada aňypdym...

Şahyr bilen ikinji duşuşygym 1966-njy ýylда bolupdy. Ol wagt Gara Seýitliýew respublikamyzyň medeniýet ministri bolup isleýärdi. Ol meni iş bilen ýanyna çagyrypdy.

...Moskwanyň Döwlet medeniýet institutyny tamamlap gelenimden soň, Karl Marks adyndaky Respublikan döwlet kitaphanasында gündogar edebiýatlary bölümminiň müdiri wezipesinde işleýärdim. Kitaphanada öz işime gümra bolup otyrdym. Gapydan sekretar gyz girdi-de:

– Sizi ministr telefona çağyrýar – diýip, meniň üçin düýbünden garaşylmaýan habary aýtdy. Men öte eşidendirin öydüp anyklamak isledim.

– Direktor çağyrýamy?

– Siziň oýun ýadyňza düşýär. Çaltyrak baryň, ministr Gara Seýitliýew telefona çağyrýar – diýip, sekretar gyz janygyp gürledi.

Men howsala düşdam. Ministr kitaphananyň direktory ýa-da orunbasary bilen gürleşmän, meni näme üçin telefona çağyrýarka? Bu ýerde nämedir bir zadyň bardygy düşünüklidi. Yöne näme? Bırkı aý mundan öň Gara Seýitliýewiň döredijiliği barada metodik gollanma ýazyp, ony oba ýerlerine ugradypdyk. Gollanmanyň awtory özümdim. Megerem, şol materialda bir hata goýberilen bolsa gerek...

Baryp trubkany aldym.

– Diňleýarin, Gara Seýitliýewiç! – diýenimde, meniň sesim ýöwselliräk çykdy.

– Täçmämmet, işiň köpmi? – diýip, ol meniň adymy tutup gürledi. «Ol meniň adymy nireden bılıp ýörkä?» diýip geñirgendim.

Onsoňam soraga nähiliräk jogap bermelidigi barada oýlandym. «İşim ýok» diýseň bir hili, «İşim köp» diýseňem bir hili. Onsoň ikuçlyrak jogap berdim:

– Aýdyberiň, Gara Seýitliýewiç! Işıňem näme, gutarýan wagty barmy?!

Ol maňa ýumuş buýurmady. Ýanyna baryp gaýtmagymy haýys etdi. Meniň howsalam hasam artdy. «Görýän welin, gürrüň möhüm bolara çemeli» diýip, içimi gepletdim. Ýazyp oturan zadyma nokat goýjak bolup, birneme eglenipdirin. Kagyzlarymy ýygnaşdyryp çykmakçy bolup durkam, sekretar gyz ýene-de işikden geldi.

– Sizi ýene-de ministr çağyrýar – diýip, çykyp gitdi.

Men ylgap diýen ýaly trubkany aldym. Ministriň sesi kesgitli

çykdy.

– ...Dogrudanam, işe gutarma ýokdur. Yöne, biz saña garaşyp otyrys...

Men utandym. Maşyna garaşyp durmadym-da, pyýada gitdim. Ministrligiň jaýyna ýetip barýarkam uprawleniýe naçalnikleriniň biri öňümden çykdy. Asyl seredip otursam, ol meniň yzymdan iberilen eken. Biz tirkeşip ministriň kabinetine girdik. Ministr öñki edip oturan gürrüñini goýdy-da, nazaryny maňa tarap aýlady:

– Sen şu adamyny tanaýarmyň?! – diýip, gapdalynda oturan ýognas birini görkezdi. Ol adamynyň kimdigini çalarak çaklaýardym.

– Partiýanyň Gökdepe raýon komitetiniň birinji sekretary ýoldaş Saryýew bolaýmasa – diýdim...

Olar biri-biriniň ýüzüne seredişip ýylgyryşdylar. Soňra bolsa maňa Gökdepe raýonyna medeniýet bölümineniň müdürü bolup gitmekligi teklip etdiler.

Me, saña gerek bolsa! Bu habar meniň üçin bulutsyz asmanda ýyldyrym çakan ýaly, garaşylmaýan bir zat boldy. Men süyem barmagym bilen öňümdäki stoluň üstünde düşnüsiz şekilleri çekip başladym. Daşyndan zat diýmesemem, içim uly hümmüldidi. Kabinetiň içinde dymışlyk höküm sürýärdi. Elbetde, her kim meniň aýtjak jogabyma garaşýardy. Şol wagtkar men bir hili müzzerilip, edil ýere girip baryan ýalydym. Näme jogap berjegimi bilmedim.

– Dymmaklyk razylygyň alamaty diýýärler... Onda näme, gürleşdikmi? – diýip, ýene Gara Seýitliýewiň özi dymışlygy bozdy.

– Eger mümkün bolsa maňa iki gün puryja beriň!

Olar razylaşdylar. Yöne, men iki gün garaşdyrmadym. Ertesi irden ministriň ýanyna bardym-da, näme sebäplere görä gidip biljek däldigimi başardygymdan düşündirip aýtdym. Ol meni dykgat bilen diňledi. Şonda men gürründeşiň gürrüñini diňlemeklik üçin hem uly ussatlygyň gerekdigine düşündim.

– Yoldaş Jürdekow, ýagdaýyza serediň. Yöne «Sen» diýlen wagty «sen» boljak bolmak gerek – diýip, ol meniň bilen hoşlaşdy.

Men ministriň kabinetinden çykyp, uludan demimi aldym. Üstümden agyr ýük aýrylan ýaly boldy. Ýone, bu ýeñillik uzaga çekmedi. Ertesi ýene-de meniň «daşyma geçdiler».

— Mydama merkezde işläp ýörüp bolmaz. Ýerlerdäki ýagdaýlary öwrenmek gerek. Sen ol ýerik git, ýene-de iki ýyldan yzyňa çagyrarys.

Ministriň iň soňky gelen netijesi şu boldy. Men razylaşdym. Men Gökdepe raýonynda işläp ýördüm. Wagt haýal geçýärdi. Şeýdip iki ýyly geçirilmeli. Aslynda iki ýyl geçäýende-de meniň indi ugrumy idän bolarmyka? Bu bir ýone aýdylan zat bolaýmasyn? Meni bir tarapdan şu soraglar ynjalyksyzlandyrsa, beýleki bir tarapdan işdäki kemçilikler, önde durýan wezipeler böwrüme iňñe bolup sanjylýardy. Bu aladalaryň soňkusy rüstem bolup çykdy. Hawa, işler ugrugyp başlapdy. Dogrusy, käbir üstünliklerem ýok däldi. Raýon medeniýet bölümünde işlän döwrümde köp gezek Gara Seýitliýewiň çuň mazmunly çykyşlaryny, döwletli maslahatlaryny diňläpdim. Olaryň diňe birini ýatlasym gelýär.

... Kerki raýonynyň Kalinin adyndaky kolhozynda medeniýet işgärleriniň respublikan ýygnagy geçirilýärdi. Şonda ministriň özi doklad edipdi. Gara Seýitliýewiň respublikamyzda medeniýet işiniň ýagdaýy barada aýdyp, oba medeniýetini ösdürmegiň wezipeleri hakynda eden sargytalary onuň bu işe jany-teni bilen berlendigine güwä geçirýärdi. Onuň güýçli oratorlyk ussatlygy-da hemmeleri haýran edipdi.

Doklad gutarandan soň, prezidiumyň stoluna gelip gowuşýan bölejik kagylaryň yzy kesilenokdy. Her kim özünü gyzyklandyrýan mesele bilen ministre ýüzlenýärdi, soragyna göwnemakul jogap alýardy. Gara Seýitliýew gelen hatlaryň birini okap durşuna çalarak ýylgyrdu. Soňra ol ony daşyndan okady. Ol hatyň mazmuny, ine şeýleräkdi: «*Hormatly Gara Seýitliýewiç! Eger mümkün bolsa bir minutlyjak ministr däl-de, şahyr hökmünde biziň öňümizde çykyş etmegiňizi sorayarys*». Ol ýekeje bent goşgy okady:

Kim diýer ýaz guli owadan bolar,

*Kim diýer güýz guli owadan bolar,
Soradym ýürekden, ýüregim diýdi:
Her kimiň öz guli owadan bolar...*

Bilmedim, bu goşgynyň şol wagt dörän bolmagy hem mümkün. Dogrusy, men ony öň döwürleýin metbugatda okamandym. Goşgy okalandan soñ, zaldaky şowhun wagty bilen köşeşmedi. Şahyr Gara Seýitliýewiň joşgun bilen çykyş edip duran pursady häzirem göz öňümden gidenok...

Iş bilen mazaly öwrenşipdim. Wagt diýilýän zadyňam ölçügi bir bolýar. Ol diňe öñe hereket edýär. Ine, bir günem meni partiýanyň raýon komitetiniň birinji sekretarynyň ýanyна çağyrdylar. Bu ýerde Gara Seýitliýew hem oturan eken. Men bir hili ýakyn hossarymy gören ýaly boldum. Onuň bilen gadyrly salamlaşdym. İş-alada baradaky söhbetimiziň soňy mundan iki ýyl ozal edilen gürrüne syrykdy.

– Wadada wepaly bolmaklyk, beren sözünde tapylmaklyk adam üçin iň bir gerekli sypatlaryň biridir – diýip, Gara Seýitliýew maňa seretdi.

«Söz berip sözümde tapylmadyk ýerim barmyka?» diýip içimi geplettdim. Ministr sözünü dowam etdirdi:

– Ýadyňa düşyän bolsa, biz seni işe iberenimizde iki ýyl möhlet bilen iberipdik. Ine, iki ýylyňam iki gün ýaly bolup geçip gitdi. Indiki söz senden, eger Aşgabada giderin diýseň çağyrjak.

Men bu gezek köp garaşdyrmadym. Jogabym nagt boldy:

– Gara Seýitliýewiç! Mümkin bolsa men bu ýerde entek işläýin.

Ol çaga ýaly begendi.

– Berekella, senden tamam-da şeýledi – diýip, egnime kakdy.

Uly şahyr, uly jemgyýetçilik işgäri baradaky söhbetimi onuň sözleri bilen tamamlasym gelýär:

*Ýüreklerde ýürek sözün dolduran,
Dür söz bilen dünýä özün aldyran,
Dünýäniň aşygy dünýäden gitmez,
Dünýäň aşygyny dünýä unutmaz.*

Bu sözler beýik akyldar Pyragy hakynda şahyr Gara Seýitliýewiň aýdan sözleri. Bu sözleri onuň döredijilige hem epigraf edip ulansa bolardy.

Täçmämmet JÜRDEKOW. Yatlamalar